

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
RANI I PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE

Petra Knežević

**RODNA USMJERENOST ANIMIRANIH FILMOVA I POJAVNOST
NASILJA**

ZAVRŠNI RAD

Osijek, 2017.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
RANI I PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE

Preddiplomski studij ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja

**RODNA USMJERENOST ANIMIRANIH FILMOVA I POJAVNOST
NASILJA**

ZAVRŠNI RAD

Kolegij: Dječja književnost s medijskom kulturom

Mentorica: dr. sc. Valentina Majdenić

Sumentorica: dr. sc. Vedrana Živković Zebec, viša asistentica

Studentica: Petra Knežević

Osijek

Lipanj, 2017.

SAŽETAK

U današnje vrijeme na većini televizijskih programa djeca mogu pronaći sadržaj za svoj uzrast. Kako bi zaokupile njihovu pažnju, televizijske kuće emitiraju razne animirane filmove, često rodno namijenjene, pa je tako moguće pronaći animirane filmove potpuno namijenjene dječacima te one za djevojčice. Naime, u onima za dječake obično se susreću dječaci ili super junaci koji se bore protiv neprijatelja, dok je u onima za djevojčice češće mirnija atmosfera, a glavne junakinje su obično princeze, djevojčice ili skupina prijateljica. Istraživanja govore kako je u današnjim animiranim filmovima više nasilnih scena nego u informativnom programu za odrasle ili akcijskim filmovima. Zbog toga se kao cilj ovoga rada nametnulo istraživanje količine nasilnih scena u četirima animiranim filmovima trenutno dostupnima djeci mlađe vrtićke dobi te rodna namijenjenost istih. Istraživanje je provedeno na ukupno osam epizoda sljedećih animiranih filmova: *Jan i pirati iz Nigdjezemske*, *Lego Friends*, *Maša i medvjed* te *Doktorica Pliško*.

KLJUČNE RIJEČI

Animirani film, Doktorica Pliško, Jan i pirati iz Nigdjezemske, Lego Friends, Maša i medvjed, nasilje u animiranim filmovima, rodna namijenjenost animiranih filmova

ABSTRACT

Nowadays in most television programs, children can find content for their age. To capture their attention, television shows broadcast various animated films, often intended considering sex, so it is possible to find animated films entirely intended for boys and girls. Boys, or super heroes, who are fighting against the enemy, are usually encountered in boys' toys, while girls are often more peaceful at home, and the heroines are usually princesses, girls or groups of friends. Research shows that in today's animated films there are more violent scenes than in information programs for adults or action movies. For this purpose, the aim of this paper was to investigate the amount of violent scenes in the four animated films currently available to younger kindergarten children and their gender desirability. The research was conducted on a total of eight episodes of the following animated films: *Jan and Pirates of Never Land*, *Lego Friends*, *Maša and Bear* and *Doctor Pliško*.

KEYWORDS

Animated Film, Doctor Pliško, Jan and Pirates of Never Land, Lego Friends, Maša and Bear, violence in animated films, sex assignment of animated films

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	I
ABSTRACT	II
1. UVOD.....	1
2. TELEVIZIJA	2
2.1 Animirani film.....	2
2.2. Djeca i televizija.....	3
2.2.1. Očekivanja djece od animiranih filmova.....	3
2.2.2. Percepcija televizijskog sadržaja.....	4
2.2.3. Roditeljsko praćenje televizijskog sadržaja	6
3. UČENJE, ZABAVA ILI MANIPULACIJA?	8
4. NASILJE U ANIMIRANIM FILMOVIMA.....	10
5. PRIMARNO ISTRAŽIVANJE - ANALIZA NASILJA U ANIMIRANIM FILMOVIMA	12
5.1. Uvod u istraživanje	12
5.2. Cilj istraživanja	12
5.3. Zadatak	13
5.4. Hipoteza istraživanja	13
5.5. Metode i postupci istraživanja.....	13
5.6. Rezultati istraživanja	13
5.6.1. Jan i pirati iz Nigdjezemske	13
5.6.2. Lego Friends.....	15
5.6.3. Maša i medvjed	17
5.6.4. Doktorica Pliško	18
5.7. Zaključna rasprava	19
6. ZAKLJUČAK	21
LITERATURA	23
POPIS TABLICA.....	25

1. UVOD

Jedna od omiljenih dječjih zanimacija je gledanje animiranih filmova. Smatra se kako je u današnje vrijeme sve više nasilja u istima, čak do te mjere da je u animiranim filmovima više nasilja nego u informativnom programu ili akcijskim filmovima. Nažalost, sadržaj pun agresije danas je mnogo dostupniji nego onaj primjereniji djeci. Kako ih mnogi roditelji koriste kao „dadilju“ ili „surogat majku“, djeca previše vremena tijekom dana provode gledajući u televiziju i navikavajući se na prizore koji im nisu primjereni. Općepoznato je kako je oduvijek postojalo nasilje u animiranim filmovima, no ono je bilo više bazirano na humor pa nisu na negativan način utjecali na djecu. Za razliku od toga, današnji animirani filmovi puni nasilja najčešće su povezani s muškim spolom i nisu okrenuti humoru gotovo nikada. Rodna namijenjenost animiranih filmova jedno je od važnih pitanja današnjice. Koncipirani su tako da se iz njih gotovo odmah može iščitati kojemu će spolu biti zanimljiviji, odnosno kojemu su spolu namijenjeni. Naime, u animiranim filmovima namijenjenima dječacima obično se kao glavni likovi pojavljuju dječaci ili skupina njih, no u većini slučajeva to su super junaci koji svojom snagom i oružjem uspijevaju poraziti zločince, odnosno svoje neprijatelje. S druge strane, u animiranim filmovima za djevojčice glavne su junakinje najčešće djevojčice, skupina njih ili princeze. Uglavnom se radnja takvih animiranih filmova svodi na modu, glazbu, školu, prijateljstva ili fatalne ljubavi. Iako ove teme postaju sve zastupljenije u stručnoj literaturi vezanoj za dječju pedagogiju i medijsku kulturu i njihovi autori zaključuju kako djeca u najmlađoj dobi sve pamte i ponavljaju, donose u vrtić ili ispoljavaju kod kuće te kako je rodna namijenjenost animiranih filmova uistinu vidljiva, još uvijek postoji potreba dodatnih istraživanja. Tako se nametnuo i cilj ovoga rada, a on je utvrditi u kojoj se količini nasilne scene pojavljuju u animiranim filmovima namijenjenima djeci mlađe vrtićke dobi te postoji li uistinu rodna namijenjenost istih. Osim što je u svrhu pisanja rada važno saznati količinu nasilja i rodnu namijenjenost, važno je saznati i kojoj dobnoj skupini su namijenjeni koji animirani filmovi i u kojim se terminima prikazuju te kome su namijenjeni animirani filmovi s više nasilja. Za pisanje ovoga rada korištena je relevantna literatura iz područja dječje pedagogije i medijske kulture koja daje izvrstan pregled na ovu problematiku, no problem je što se ovoj temi ne pridodaje dovoljno važnosti.

2. TELEVIZIJA

Prema Hrvatskom enciklopedijskom rječniku televizija predstavlja „istodobni prijenos pokretnih, živih slika i popratnih zvukova posredstvom elektromagnetskih valova pomoću TV kamere, uređaja TV postaje i televizora.“ (Anić i sur., 2003:1315) Život bez ovog uređaja danas je gotovo svima nezamisliv, a posebice djeci koja su ciljna publika mnogim TV kućama. Sukladno tomu, pojedine su televizijske kuće zakupile posebne kanale koji cjelodnevno puštaju sadržaj namijenjen djeci. Gotovo za niti jednu televizijsku kuću nije moguće reći da u svom programu ne pruža određenu količinu sadržaja namijenjenu njima, no kvaliteta i primjerenost ovoga sadržaja često je diskutabilna.

Pri samom spomenu riječi televizija, obično je prva asocijacija film. Rodovska podjela u teoriji filma područje je gdje stručnjaci imaju oprečne stavove, s obzirom da je u pojedinim situacija uistinu teško razlučiti filmski rod, a dolazi i do njihovog miješanja. Međutim, najčešća rodovska podjela dijeli film na: dokumentarni, igrani, animirani, eksperimentalni, obrazovni i propagandni. (Mikić, 2001) S obzirom na temu ovoga rada, više će se objasniti animirani film.

2.1. Animirani film

„Animirani film je zajednički naziv za brojne vrste filmova (crtane, lutkarske, kolažne, filmove s animiranim predmetima i sl.) koji nastaju uzastopnim snimanjem pojedinačnih sličica (tehnika snimanja 'sličica po sličicu'), a koje kasnije bivaju oživljene tehnikom filmske projekcije.“ (Mikić, 2001:111) Tehnika filmske projekcije u ovome smislu stvara iluziju pokreta, odnosno, neživo postaje živo.

Drugu kvalitetnu definiciju ovog pojma donosi Filmski leksikon, gdje stoji da je animirani film „filmska vrsta u kojoj se animacijom uvjetuje percepcija prizornoga kretanja. U njemu se zamjedb kretanja ne dobiva snimanjem prizora u pokretu (živim snimanjem), nego se pokret dobiva pojedinačnim snimanjem ('sličica po sličicu') posebno pripremljenih faznih promjena

statične situacije; iznimka je piksilacija.“ (Turković, 2008, pribavljeno s <http://film.lzmk.hr/clanak.aspx?id=43>)

Kao što je vidljivo iz prikazanoga, definicije su slične i donose jasnu sliku nastanka animiranog filma te iluzije pokreta koju gledatelj dobiva gledajući ga.

2.2. Djeca i televizija

2.2.1. Očekivanja djece od animiranih filmova

Za djecu se može reći da su fascinirana televizijom gotovo do puberteta i da je ona za njih medij broj jedan. U današnje vrijeme dnevno višesatno gledanje televizije za djecu je normalna pojava. Kao bitni razlozi za to nameću se: humor, neustrašivi junaci i akcija. (Mikić, 2001) Iz toga se može zaključiti da djeca od televizijskog programa kojega gledaju ponajviše očekuju da bude zanimljiv, da se mogu poistovjetiti s akcijskom junacima, da zadovoljava njihovu znatiželju i vodi ih u neki drugi svijet. Osim toga, može se reći da djeca pomoću televizijskog programa djelomično traže svoj identitet i uče kako se trebaju ponašati te uspoređuju svijet u kojem žive s virtualnim svijetom iz crtanih filmova. Pomoću animiranih filmova oni uče kako se trebaju ponašati, odnosno, otkrivaju nove norme i vrijednosti. (Mikić, 2001)

Iako postoje iznimke, može se reći kako dječake u prvom redu zanimaju muški junaci. Naime, već kao djeca počinju svoje uzore tražiti u snažnim junacima koji mnogo toga rješavaju fizičkom snagom. Pri tome dječaci misle kako i sami trebaju biti jako snažni i da je to najbolji način za rješavanje svih problema. Sukladno ovom, obično gledaju crtane filmove koji su prepuni nasilja, jer kao što je već rečeno, većina takvih crtanih junaka koristi isključivo svoje fizičke osobine u svojstvu rješavanja problema. Prema istraživanju koje Mikić (2001) navodi u svojoj knjizi *Film u nastavi medijske kulture*, djevojčice su oduševljene ženskim likovima, koji kao da pripadaju prošlosti. Autor navodi kako se njima sviđaju dobre djevojke, naivke koje služe muškarcima. Uz to napominje kako takvih u televizijskom programu baš i nema odviše.

2.2.2. Percepcija televizijskog sadržaja

Televizija je najčešće prvi medij s kojim se djeca susreću već od prve godine života. Kao što je već navedeno, djeca kroz animirane filmove pokušavaju spoznati sebe, steći određene navike ponašanja i sl., ali djeca u raznim dobnim skupinama različito percipiraju sadržaje koje im televizija nudi. Naime, smatra se kako tek djeca starija od pet godina počinju razlikovati stvarnost od fikcije, odnosno, da tek tada djeca počinju shvaćati da njihovi omiljeni likovi ne postoje u stvarnom svijetu. Istraživanje pokazuje kako do tada djeca smatraju kako njihovi omiljeni crtani junaci žive u televizijskom ekranu te da se sve što su vidjeli uistinu dogodilo. (Ciboci, 2015, pribavljeno s <http://www.udruga-pragma.hr/wp-content/uploads/2015/10/komunikacija-odgaja-odgoj-komunicira.pdf>)

Ciboci navodi kako se razvija dječja percepcija viđenoga kroz godine. U svom radu on navodi koje su najvažnije karakteristike pojedinog razdoblja dječjeg života u odnosu na animirane filmove, a prikazane su u tablici 1.

Tablica 1.: Shvaćanje televizijskog sadržaja do sedme godine

Razdoblje dječjeg života	Najvažnije karakteristike navedenog razdoblja
do 18 mjeseci	<ol style="list-style-type: none"> 1. pozornost će djeci privući brza izmjena zvukova, scena i slika 2. djeca nisu sposobna shvatiti radnju 3. usporava kognitivni razvoj kod djece
18 mjeseci do 3 godine	<ol style="list-style-type: none"> 1. uče verbalno i neverbalno ponašanje s televizijskih ekrana 2. shvaćaju samo jednostavan sadržaj (jednostavna pozadina i animacije te ponavljanje ključnih scena) 3. postaju vjerni korisnici
od 3 do 5 godina	<ol style="list-style-type: none"> 1. počinju prepoznavati žanrove 2. svjesni su da su animirani filmovi najprikladniji za njih 3. ne prepoznaju izmjenu žanra 4. još uvijek ne razlikuju stvarnost i fikciju 5. shvaćaju sadržaj prikazan očitim tehnikama 6. dijele likove na dobre i loše (loši fizički neprivlačni i s tjelesnim oštećenjima) 7. vole gledati animirane filmove jer su najčešće popraćeni glasnom glazbom, brzim izmjenama scena i brzim kretnjama 8. nisu sposobni shvatiti posljedice nasilnih djela
od 5 do 7 godina	<ol style="list-style-type: none"> 1. počinju shvaćati radnju televizijskog sadržaja 2. počinju razlikovati stvarnost i fikciju 3. sve više pažnje posvećuju vizualnim prikazima 4. počinju shvaćati je li netko za svoja nedjela kažnjen 5. glavne uzore počinju pronalaziti u televizijskim likovima

Izvor: prema Ciboci, 2015, pribavljeno 20. travnja 2017. s <http://www.udruga-pragma.hr/wp-content/uploads/2015/10/komunikacija-odgaja-odgoj-komunicira.pdf>

Tablica 1. prikazuje kako djeca svojim odrastanjem mijenjaju i percepciju televizijskog sadržaja. Veoma je važna činjenica da djeca mlađe dobi nisu sposobna razlikovati stvarnost od fikcije i

kako u toj dobi još uvijek nisu sposobni uvidjeti kako nasilje nije jedino rješenje problema te kako fizičko nasilje obično završava kažnjavanjem. Posebno je zanimljiva činjenica navedena u karakteristikama djece starije od tri i mlađe od pet godina. Naime, oni počinju dijeliti animirane junake na dobre i loše, ali isključivo prema njihovom fizičkom izgledu i vidljivim nedostacima.

Iz tablice se može zaključiti kako je roditeljski odgoj u ovoj situaciji presudan, jer postoji mogućnost da stvari izmaknu kontroli. Nažalost, većina se ljudi susrela bar s pričom o fizičkom nasilju među vršnjacima u vrtiću. S obzirom na sve više vremena koje djeca provode pred televizijskim ekranima i pojavnost nasilja u njima, ovakav je oblik ponašanja sve učestaliji među djecom predškolskog uzrasta. Iz tablice je vidljivo kako oni do određene dobi ne razlikuju stvarnost od fikcije, a poznato je kako uzore obično traže među mišićavim akcijskim junacima, stoga ova činjenica nije nešto što začuđuje. Međutim, odgovornost je na roditeljima da objasne djetetu kako se takvo ponašanje u stvarnom životu kažnjava te kako postoje druge opcije za rješavanje problema. Naime, sve je više vijesti na televiziji i u novinama koje se osvrću na to kako djeca sve više kopiraju svoje omiljene junake. Jedna od svježih vijesti iz travnja govori kako je dijete skočilo s trećeg kata zgrade, kroz prozor, s kišobranom u ruci, glumeći Spidermana. (Rukavina, 2017, pribavljeno s <http://www.24sata.hr/news/sok-u-garesnici-djecak-5-je-uzeo-kisobran-i-skocio-s-3-kata-520789>)

2.2.3. Roditeljsko praćenje televizijskog sadržaja

Prema istraživanjima struke koja su općepoznata i općeprihvaćena, nije poželjno djeci prije druge godine dopuštati gledanje televizijskog sadržaja, pa tako ni animiranih filmova. Osim toga, nakon te dobne granice poželjno je da djeca animirane filmove gledaju u prisustvu roditelja. Kako bi to bilo ostvarivo, najbolja je opcija u kojoj se televizija nalazi u dnevnoj sobi. Na taj način roditelji mogu pratiti sadržaj animiranih filmova i s djecom razgovarati o viđenom. Ovakva vrsta razgovora pomaže djeci da i sama postaju kritičnija prema sadržaju koji gledaju. Preporuka je da svi sadržaji koje djeca gledaju budu primjerena njihovoj dobi te da predškolci ne gledaju televiziju nikako više od jednog sata dnevno. (Ciboci, 2015, pribavljeno s <http://www.udruga-pragma.hr/wp-content/uploads/2015/10/komunikacija-odgaja-odgoj-komunicira.pdf>) Osim toga,

preporuka je da se televizija ne gleda u spavaćoj sobi, da ne bude sredstvo uspavljivanja ili zamjenska dadilja.

Većina se stručnjaka iz područja dječje pedagogije i psihologije slaže oko istih ili sličnih činjenica vezanih za odgoj djece najmlađe dobi po pitanju gledanja televizijskih sadržaja i pojavnosti nasilja u njima. Intervju s Gordanom Buljan Flander (2003) donosi preporuke roditeljima u kojima iznosi svoje mišljenje kako televizija nikako ne smije biti „kućepaziteljica“.

1. vrijeme koje dijete provodi pred TV-om, osobito u mlađoj dobi, ograničite na jedan do dva sata na dan,
2. jasno naglasite u kojim se situacijama televizija ne gleda – tijekom obroka (...),
3. obratite pozornost na programe i sadržaje koje dijete gleda (...),
4. izbjegavajte korištenje TV-a radi zaokupljanja djetetove pozornosti, tj. kao „dadilju“,
5. nikad i nikako ne smještajte televiziju u dječju sobu,
6. televiziju tijekom obroka isključite i to vrijeme iskoristite za razgovor i druženje,
7. ne dopustite da TV bude središte u vašoj kući, to postignite i razmještanjem namještaja ako je potrebno,
8. uz razgovor i komentare sadržaja, nastojte što češće s djecom pratiti ono što ona gledaju,
9. potrudite se i sami što manje gledati TV jer djeca najviše uče oponašajući vas. (Đilas, 2003, pribavljeno s <http://arhiva.nacional.hr/clanak/13348/gordana-buljan-flander-osnivacica-prvog-centra-za-zlostavljanu-djecu-u-rh>)

Prikazani savjeti jasna su smjernica roditeljima u odgoju djece. Njihovim praćenjem i pridržavanjem djeca će od najranije dobi shvaćati da neke stvari nisu realne te kako ih ne trebaju i sami raditi te kako se mnogo toga, što se njima čini zanimljivim, kažnjava.

3. UČENJE, ZABAVA ILI MANIPULACIJA?

Danas je, više nego ikada, važno govoriti o medijima i njihovom utjecaju na djecu. „Gledanje televizije je dominantna dnevna aktivnost za većinu djece i odraslih. Ni u jednoj se drugoj aktivnosti ne sudjeluje tako postojano. Budući da je dominantna funkcija televizije zabava, i program je koncipiran tako da prevladavaju manje zahtjevni sadržaji.“ (Miliša, Tolić, Vertovšek, 2010:55) Opće je poznato kako je dio tih sadržaja negativan i manipulativan. Jedino je pitanje prepoznaju li to djeca. U prošlom je dijelu bilo govora o tome da djeca do određene dobne granice ne razlučuju stvarnost i fikciju, a može se očekivati da se ovaj manipulativni dio još jače odražava na njih.

Miliša, Tolić i Vertovšek (2010) u svojoj knjizi govore kako se dijete u interakciji s televizijom previše usredotočuje na sebe, otupljuje mu senzibilitet na druge te kako im se zamagljuje svijest o svijetu oko njega. Pretjerano gledanje televizije kod djece utječe na slabije razvijanje samosvijesti te na sposobnost rješavanja poteškoća na koje naiđe.

Suvremeni teoretičari smatraju kako mediji u današnjici nude sve više zabavnog, a sve manje informativnog, obrazovnog ili znanstvenog sadržaja. (Miliša, Milačić, 2010) Prema nekim od istraživanja situacija se sve više pogoršava s obzirom da mediji sve više manipuliraju potrebama svih populacijskih segmenata društva, a pogotovo djece. S obzirom na veliki napredak tehnologije, za medije se može reći da su glavna spojnica u socijalizaciji djeteta. Ipak, veoma je važno propitati koje to vrijednosti mediji sadašnjice promiču. Naime, mediji s vrijednostima koje promiču imaju značajnu usmjeravajuću funkciju vezanu za aktivnost djece. Jedan od većih problema do kojih ovdje dolazi su prijenos nasilja s televizijskih ekrana u obitelji i vrtiće.

O medijskom odgoju djece ponajbolje govori pasus s početka knjige Ribari ljudskih duša, autora Đure Šušnjića.

„ a) dijete pamti i ono što ne razumije, b) i nesvjesno ponavlja ono što ne razumije, c) ono uči i kad nije svjesno da uči, d) njegovo ponašanje kontroliraju i nesvjesni čimbenici, e) ono usvaja poruke prije nego što je kadro da ih iskustveno provjeri, f) dijete nema svijesti o nesvjesnome, g) nesvjesno usvojeni sadržaji izbijaju u određenim stanjima (sna) u prvi plan.“ (Šušnjić, 2004:19)

Prikazan dio teksta pokazuje kako uistinu treba biti odgovoran prema vlastitom djetetu i brinuti što ono gleda te na koji način uči o svijetu koji ga okružuje.

Ono što je svakako važno napomenuti je i da hrvatski mediji djeluju po istom obrascu po kojemu djeluju i inozemni mediji. Naime, tržište, prihod i gledanost su glavni kriteriji – ne za dokaz kvalitete, već za opravdavanje prodaje svojeg prostora oglasnim agencijama. Isto je vidljivo i pri promatranju dječjeg programa na bilo kojem od televizijskih kanala. Svakih nekoliko minuta kreće oglasni dio u kojemu se obično reklamiraju trgovine dječjom opremom, trgovine dječjim igračkama i sl. Naravno, sve pomno osmišljeno i popraćeno svim vizualnim i zvučnim efektima za koje je već dokazano kako utječu na dječji mozak. „Djeca su lakovjerna i nemaju iskustva pa su lak plijen manipulatora. Manipulator lako uvjeri najmlađe da igračke hodaju, trče, lete, skaču, govore itd. Ne razlikujući stvarnost od vizualnih učinaka i trikova, djeca su nerijetko razočarana kad se kupljene igračke ne ponašaju tako.“ (Miliša, Tolić, Vertovšek, 2009:31) Na prikazani način kod djece se razvija frustracija, a frustracija je baza manipulacije. Nažalost, u takvom manipulatornom svijetu djeca više ne odrastaju kreativno stvarajući vlastitu igru, već maštu zamjenjuju potrošačkim mogućnostima.

Nažalost, djeca nisu svjesna koliko su podložna bilo kakvim opcijama manipulacije, a još je problematičnije što neki od roditelja ne shvaćaju kakve to posljedice donosi. Zbog toga je važno osvijestiti problematiku nasilja u animiranim filmovima te njihov utjecaj na ponašanje djece u razvoju.

4. NASILJE U ANIMIRANIM FILMOVIMA

Animirani filmovi namijenjeni djeci predškolskog uzrasta obiluju nasiljem – donosi *Zadovoljna.hr*. Baš kao što je već spomenuto, i njihov je zaključak da najveći problem leži u tome što su djeca u tim godinama iznimno sklona imitiranju ponašanja i poistovjećivanju s izmišljenim likovima. U tekstu posvećenom nasilju u animiranim filmovima autor članka iznosi i rezultate jednog američkog istraživanja čiji je glavni zaključak kako su djeca mlađih dobnih skupina sklonija imitiranju negativnih stvari koje vide te kako su trčanje, vriska i verbalna agresija dio toga, a sve to naknadno donose i u vrtić. Već spomenuto istraživanje pokazalo je kako emisije namijenjene djeci mlađoj od sedam godina sadržavaju mnogo više nasilja od onih namijenjenih starijoj djeci. Prema istom istraživanju, u sat vremena projiciranja tih emisija za najmlađu populaciju izbrojeno je čak 26 činova agresije. Istraživanje je, također, pokazalo i kako emisije za najmlađe sadrže više nasilja od emisija za odrasle. (A.K., 2009, pribavljeno s https://zadovoljna.dnevnik.hr/clanak/mame_i_bebe/nasilje-u-crtanim-filmovima-potice-agresiju.html).

Zaključak je autora članka kako ponašanje koje je usvojeno iz animiranih filmova i raznih emisija namijenjenih djeci uvelike utječe na njihovo ponašanje s kojim najviše problema imaju odgojiteljice koje s djecom provode najviše vremena. Veliki broj roditelja za takvo ponašanje svoje djece uspijeva pronaći neko opravdanje. (A.K., 2009, pribavljeno s https://zadovoljna.dnevnik.hr/clanak/mame_i_bebe/nasilje-u-crtanim-filmovima-potice-agresiju.html). Nažalost, mnogi roditelji ne shvaćaju kako je njihov utjecaj u ovom segmentu djetetova života uistinu važan te kako nije prikladno tražiti opravdanja za postupke vlastite djece, već je njihova temeljna uloga usaditi kvalitetne vrijednosti u njih kako bi veoma rano uspjela razlučiti što je prihvatljivo, a što nije. Kako pronaći opravdanje za činjenicu da je u animiranim filmovima više nasilja nego u akcijskim filmovima? Nažalost, veća je šansa da će mladi medijski prikazano nasilje vidjeti tijekom crtića kroz subotnje prijedodne nego u najgledanijem televizijskom terminu. (Kanižaj, Ciboci, 2007, pribavljeno s http://www.matica.hr/media/pdf_knjige/840/djecaMedija%2011.pdf/) Prema nekim od istraživanja, navedenima u već spomenutom članku, nasilje je sastavni dio animiranih filmova i ono itekako ima posljedice na ponašanje djece. Važna je činjenica kako se agresivno ponašanje

prema vršnjacima povećava nakon što dijete pogleda nasilne animirane filmove koji nasilje ne prikazuju kroz humorističan pristup. Jedan od važnih zaključaka je kako djeca mnogo vremena provode izložena nasilju u animiranih filmovima te da je uvijek nakon toga moguće očekivati kako će njegov prvi susret s ljudima završiti konfliktom, s obzirom da su upravo takve primjere mogli vidjeti na televizijskom ekranu.

Osim toga, rezultate zanimljivog istraživanja vezanog za pojavnost nasilja u sadržajima koje gledaju djeca od 3 do 5 godina i njegovom utjecaju na poremećaje u spavanju donosi portal Klinfo, prema studiji objavljenoj u časopisu Pediatrics koje je proveo Seattle Children's Research Institute. Istraživanje je provedeno na 600 predškolaca. U prosjeku su djeca gledala televiziju oko jednog sata dnevno te je 18% njih imalo neki od problema (nije moglo zaspati, imalo noćne more, budilo se tijekom noći, bilo umorno sljedećeg dana, imalo problema s buđenjem ujutro) i to 5 od 7 dana u tjednu. Rezultat je veoma poražavajući i pokazuje kako roditelji uistinu moraju brinuti o sadržaju koje im dijete gleda tijekom dana. Trenutne posljedice su veoma teške, no još više zaprepašćuje podatak kako se nesanice obično kod takvih ljudi nastavljaju i u budućnosti, a to za sobom vuče još teže i znatnije posljedice. Djeca prikazane dobne skupine još uvijek ne poznaju vještine kojima bi sami sebe smirili i uvjerali se da je to samo film, stoga su ovakve posljedice neminovne. Glavni zaključak cijelog istraživanja naveden na ovom portalu upozorava kako je povećanje količine televizijskog sadržaja gledanog u večernjim satima te povećanje razine nasilnosti u tim sadržajima uzrokovalo i više problema sa spavanjem. (N.N., 2011, pribavljeno s <http://klinfo.rtl.hr/djeca-2/predskolci/gledanje-nasilnih-sadrzaja-na-tv-u-uzrokuje-poremecaje-u-spavanju-kod-predskolaca/>)

Naravno, nije moguće reći da su animirani filmovi u globalu loši, no važno je koliko ih često djeca gledaju i kako se to odražava na njihovo stanje uma. Pojedinačno gledanje animiranih filmova u kojima ima nasilja sigurno neće ostaviti trajne posljedice, no dugoročno konzumiranje ovakve vrste sadržaja svakako treba izbjegavati. Nažalost, animirani filmovi su koncipirani tako da se nasilje u njima uglavnom ne kažnjava, već se često i uzdiže i prikazuje kao nešto pozitivno. Ako je već zaključak kako nasilje u animiranim filmovima ne obogaćuje i ne oplemenjuje, najbolje je zapitati se zbog čega je onda ono uopće potrebno (Kanižaj, 2012, pribavljeno s <http://www.djecamedija.org/?p=1718>).

5. PRIMARNO ISTRAŽIVANJE - ANALIZA NASILJA U ANIMIRANIM FILMOVIMA

5.1. Uvod u istraživanje

Primarno istraživanje vezano za temu ovoga rada učinjeno je između 20. i 30. travnja, korištenjem nasumično odabrana četiri animirana filma svakodnevno dostupna djeci putem televizijskih kanala u jutarnjim satima te po dvije, nasumična izabrane, epizode svakog od animiranih filmova. Zbog jednostavnosti, za potrebe pisanja rada korištene su i epizode dostupne na internetu. Za takve epizode kao dio obveznih informacija uvrštena je web stranica kojoj je pristupljeno radi analize epizode.

U istraživanju su korišteni sljedeći animirani filmovi:

1. *Jan i pirati iz Nigdjezemske,*
2. *Lego Friends,*
3. *Maša i medvjed,*
4. *Doktorica Pliško.*

Istraživanje navedenih crtanih filmova provedeno je kroz nekoliko kriterija, pri kojemu je najvažniji bio broj scena fizičkog nasilja, tko ga vrši i postoji li kazna za njega te rodna namijenjenost istih. Od ostalih tu su scene neprimjerenog ponašanja koje na očigledan način mogu navesti djecu da učine nešto što nije u redu te popis neprimjerenih riječi i sintagmi iz svake od epizoda.

5.2. Cilj istraživanja

Cilj je ovoga rada istražiti količinu nasilja koja se pojavljuje u animiranim filmovima namijenjenima djeci mlađe vrtićke dobi, utvrditi kakvo je to nasilje te ima li ga više u animiranim filmovima za djevojčice ili dječake.

5.3. Zadatak

Utvrditi dozu nasilja i rodnu namijenjenost u odabranim animiranim filmovima.

5.4. Hipoteza istraživanja

U svim odgledanim animiranim filmovima pojavljuju se nasilne scene.

5.5. Metode i postupci istraživanja

Za potrebe pisanja rada provedene su obje vrste istraživanja – i primarno i sekundarno. Za pisanje prvog dijela rada korišteno je sekundarno istraživanje u kojemu je dan pregled tekstova iz stručne literature iz područja pedagogije i medijske kulture te novinskih i internetskih tekstova čija je tema bliska ili istovrsna temi rada. Nakon danih pregleda učinjena je sinteza u zaključku.

Za pisanje drugog dijela rada korišteno je primarno istraživanje u kojemu su nasumično odabrana četiri animirana filma s po dvije epizode od svakoga te napravljena dubinska analiza, s posebnim osvrtom na negativnosti koje pojedine scene donose djetetu. Osim toga, autorica se posebno osvrnula i na rodnu namijenjenost svakog pojedinog odgledanog animiranog filma, kako bi napravila usporedbu istih s količinom nasilnih scena u njima.

5.6. Rezultati istraživanja

5.6.1. Jan i pirati iz Nigdjezemske

Jan i pirati iz Nigdjezemske je animirani film koji govori o troje pirata i papigi koji pokušavaju pronaći gusarsko blago. U tome ih pokušavaju spriječiti njihovi neprijatelji, također gusari. Svaka

epizoda ima svoju radnju u kojoj Jan i njegovi prijatelji traže pomoć gledatelja, stoga se može zaključiti kako je ovo animirani film namijenjen djeci kasne predškolske i rane osnovnoškolske dobi. Ovaj se animirani film prikazuje na televizijskom programu RTL Kockica svakodnevno u dva termina, ujutro oko 10 sati i poslijepodne oko 17 sati.

Tablica 2.: Jan i pirati iz Nigdjezemske

JAN I PIRATI IZ NIGDJEZEMSKE					
Ime epizode	Trajanje	Link	Broj scena fizičkog nasilja	Neprimjerena ponašanja	Neprimjerene riječi i sintagme
Rudijevo potopljeno blago	11:40	http://www.dailymotion.com/video/x3xjdm7	3 – životinje pokušavaju ozlijediti gusare	Vika Krađe Prijevara	
Rudijeva zlatna ribica	10:20	http://www.dailymotion.com/video/x3xjdm7	7 – borba između gusara + postavljanje zamki kao pokušaj fizičkog nasilja	Vika Krađe Psihičko nasilje u obliku tjeranja pirata da glumi ribu Neprimjerene riječi	„Izgubit ćemo se u Nigdjezemačkoj šumi gdje nas ova <u>drska derišta</u> nikad neće naći“ „Najbolje od svega je što ne moram misliti na Jana i njegove <u>bijedne</u> gusare“ „Prestani se bacakati ti <u>ljigava ribetino</u> “ „Kamo ste vi to mislili krenuti, <u>derišta</u> ?“

Izvor: analiza autorice

Navedene epizode animiranog filma Jan i pirati iz Nigdjezemske ukupno traju oko 22 minute. Poražavajući je podatak da je u tom vremenu zabilježeno deset scena izravnog fizičkog nasilja te jedna scena pokušaja fizičkog nasilja. Dakle, u prosjeku svake dvije minute se pojavila scena fizičkog nasilja među likovima. Iako se ne odnosi svo fizičko nasilje na odnos između dva čovjeka, već se određeni dio odnosi na nasilje životinja nad ljudima, vjerojatno je da će djeca osjećati posljedice i u tom pogledu.

Isto tako poražavajući je i pokazatelj ostalih neprimjerenih ponašanja jer se u obje epizode isticao konstantno povišen ton određenih likova te je počinjeno nekoliko krađa. Većinu krađa počinili su gusari neprijatelji kako bi oteli predmete koji pripadaju Janu i njegovim prijateljima, dok se u animiranim filmovima moglo vidjeti krađa od strane Jana i njegovih prijatelja kako bi vratili ukradeno, odnosno u svrhu borbe za pravdu. Osim toga, u tablici se nalazi i popis sintagmi korištenih u epizodi br. 2.

Bez obzira na broj scena s nasiljem i ostalim neprimjerenim ponašanjima, negativni likovi nisu izričito kažnjeni za svoja nedjela, osim neuspjehom u svojim namjerama. Ipak, gledanjem se može zaključiti kako su scene fizičkog nasilja rađene na način da sadrže mnogo humora.

S obzirom na likove u animiranom filmu, od kojih je samo jedan ženski, te gusarstvo koje se primarno povezuje s muškim rodnom, može se zaključiti kako je ovo animirani film naklonjeniji dječacima.

5.6.2. Lego Friends

Lego Friends je animirani film u kojemu su glavne junakinje Andrea, Emma, Mia, Olivia i Stephanie. Sve su različitih ličnosti, ali se zajedno upuštaju u razne avanture. Svaka epizoda ima radnju koju je potrebno pratiti, stoga se može zaključiti da je animirani film namijenjen djeci starije predškolske dobi i mlađe osnovnoškolske dobi. Ovaj se animirani film prikazuje na televizijskom programu RTL Kockica, vikendom u jutarnjem terminu.

Tablica 3.: Lego Friends

LEGO FRIENDS					
Ime epizode	Trajanje	Link	Broj scena fizičkog nasilja	Neprimjerena ponašanja	Neprimjerene riječi i sintagme
Nova djevojka u gradu S1E1	20:25	https://www.youtube.com/watch?v=OMOaUNb5Rko	1. zalijetanje u drugu osobu (nenamjerno) 2. pas ruši osobu 3. pad zbog psa 4. pad s konja zbog psa 5. nenamjerno rušenje osobe	Vikanje Ušutkivanje	-
Zabava iznenađenja za Stephanie S1E2	20:25	http://www.sadartl.hr/rtl-kockica/lego-friends/161059/	0	Svađa Ruganje Špijuniranje	-

Izvor: analiza autorice

Na temelju odgledanoga može se zaključiti kako je ovaj animirani film naklonjeniji djevojčicama. Broj scena fizičkog nasilja ne postoji ukoliko se u obzir uzme kako niti jedna nasilna scena nije izazvana namjerno. Tijekom gledanja epizoda animiranog filma, nije zamijećena niti jedna neprimjerena riječ ili sintagma, no uočeno je nekoliko scena neprimjerenog ponašanja.

Navedene dvije epizode ovog animiranog filma donose međuljudske odnose poprilično realno. Gledanjem se iz njih mogu izvući poučni zaključci. Ipak, može se reći kako bi ovaj animirani film bio primjereniji djeci starijeg vrtićkog uzrasta jer je u njemu veoma važno pratiti radnju kako bi se na kraju mogli izvući pravilni zaključci. U usporedbi s prethodnim animiranim filmom namijenjenom dječacima, ovdje nisu primijećene scene namjernog fizičkog nasilja.

5.6.3. Maša i medvjed

Maša i medvjed je animirani film u kojemu su glavni junaci djevojčica Maša i medvjed. Tijekom njihovih zajedničkih pustolovina oni postaju dobri prijatelji. Taj animirani film namijenjen je djeci mlađeg vrtićkog uzrasta te se može gledati svaki dan na televizijskom programu Doma tv u ranim prijepodnevnim sati.

Tablica 4.: Maša i medvjed

MAŠA I MEDVJED					
Ime epizode	Trajanje	Link	Broj scena fizičkog nasilja	Neprimjerena ponašanja	Neprimjerene riječi i sintagme
Savršena slika	6:11	https://www.dailymotion.com/video/x3a3zuc	1. udaranje medvjeda vratima	Bacanje hrane na pod Nasilno otvaranje vrata	-
Dan džema	6:45	https://www.dailymotion.com/video/x31ptd2_masa-i-medved-epizoda-6-dan-za-dzem_tv	1. izbavljanje iz staklenke	Svađa	-

Izvor: analiza autorice

Maša i medvjed je animirani film koji je namijenjen djeci mlađeg predškolskog uzrasta. Tijekom gledanja zabilježena je jedna scena fizičkog nasilja u prvoj epizodi i jedna u drugoj epizodi. Ova zabilježena scena u drugoj epizodi veoma je upitna jer u njoj medvjed pokušava Mašu izbaviti iz staklenke. Dakle, iako je scena prikazana pomalo agresivno, starija djeca će zasigurno povezati ovu scenu sa spašavanjem.

Važno je napomenuti kako ovaj animirani film veoma vješto pokazuje simbiozu ljudskog i životinjskog svijeta. Jedina problematika ovog animiranog filma nalazi se u nestašnosti glavne junakinje Maše, no iz pogledanih epizoda može se zaključiti kako su njene nepodopštine prikazane veoma humoristično i prikazuju je kao veoma maštovitu, zahtjevnu, ali i nespretnu osobu.

Bez obzira što je glavna junakinja animiranog filma ženskog roda, iz pogledanog se daje zaključiti kako ovaj animirani film nije spolno orijentiran. Većina životinja je muškog roda i na taj način rade savršen kontrast jakoj ličnosti slabašne Maše. Ovaj je animirani film namijenjen djeci mlađe vrtićke dobi i pohvalno je kako osim nestašluka ne donosi nasilne scene, bar u odgledanim epizodama.

5.6.4. Doktorica Pliško

Doktorica Pliško je animirani film u kojemu je glavna junakinja mala djevojčica koja želi postati liječnica, baš kao i njena majka. Dok njena majka liječi ljude, ona liječi svoje igračke. Uz postavljanje dijagnoze, donosi i savjete kako ostati zdrav. Ovaj animirani film namijenjen je djeci mlađeg predškolskog uzrasta, a prikazuje se svakodnevno u prijepodnevnim i poslijepodnevnim terminima na televizijskom programu RTL Kockica, najčešće nakon animiranog filma Jan i pirati iz Nigdjezemske.

Tablica 5.: Doktorica Pliško

DOKTORICA PLIŠKO					
Ime epizode	Trajanje	Link	Broj scena fizičkog nasilja	Neprimjerena ponašanja	Neprimjerene riječi i sintagme
Dan zagrljaja	11:20	Rtl Kockica 25.4. 17:55	0	Svađa Pokušaj varanja	-
Kaleidoskop	11:45	Rtl Kockica 25.4. 18:06	0	-	-

Izvor: analiza autorice

Posebno ugodno iznenađenje ovoga rada je animirani film Doktorica Pliško, odnosno odgledane dvije epizode. Naime, tijekom više od dvadeset minuta gledanja nije zabilježena niti jedna scena nasilja. Zabilježeno je nekoliko scena neprimjerenog ponašanja, no može se reći kako su prikazane veoma humoristično i da epizoda sama po sebi daje objašnjenje djeci kako to nije dobro.

Osim što je veoma humorističan, ovaj animirani film djeci pokazuje koliko je važan odnos među prijateljima, bez obzira što ovdje djevojčica komunicira sa svojim igračkama. Kao jednu od najvažnijih karakteristika ovog animiranog filma može se navesti učenje djece o brizi o vlastitom tijelu. U odgledane dvije epizode glavna junakinja posebnu pažnju pridaje iznošenju smjernica kojima djecu uči kako je zdravlje neprocjenjivo.

5.7. Zaključna rasprava

Iz prikazane analize mogu se zaključiti kako jedini animirani film s mnoštvom prikazanog nasilja je onaj naziva Jan i pirati iz Nigdjezemske. Njega se jedinoga može i okarakterizirati kao namijenjenog za dječake. Ova činjenica potvrđuje prethodno navedene kako dječaci više vole animirane filmove u kojima se mnogo scena temelji na fizičkoj snazi.

Ostali animirani filmovi, za koje je zaključeno kako su namijenjeni djevojčicama ili za oba spola, imaju u sebi umjeren broj nasilnih scena ili ih uopće nemaju. To je podatak koji unosi pozitivan pogled na cijelu ovu temu.

Bez obzira na broj nasilnih scena važno je napomenuti kako su se u svim animiranim filmovima odvijale neprimjerene scene svađa, ruganja, vikanja, laganja, špijuniranja te varanja. Međutim, u većini slučajeva ova se aktivnost provlačila u humorističnom okružju. U tom slučaju je, prema istraživanjima, manja vjerojatnost da će djeca prenijeti ponašanje s televizijskog ekrana u svoju obitelj ili vrtić.

Bez obzira što u pojedinim od navedenih animiranih filmova nema mnogo nasilja, važno je da ih roditelji gledaju s djecom te ih na vrijeme upoznaju s posljedicama koje slijede ukoliko se nešto od neprimjerenog dogodi u stvarnome životu.

Ono što je važno napomenuti je to da su za potrebe ovog istraživanja korištena svega četiri animirana filma s po dvije epizode te kako je prema tome moguće da su slučajnim odabirom odabrane baš ove koje ne sadrže mnogo nasilja. Za dublju analizu trebalo bi proširiti istraživanje na još nekolicinu animiranih filmova te povećati broj odgledanih epizoda.

Kao zaključak svega, može se navesti kako još uvijek u pojedinim animiranim filmovima postoje epizode koje ne sadržavaju nasilne scene, čime je hipoteza rada *opovrgnuta*.

6. ZAKLJUČAK

U današnje vrijeme djeca sve više vremena provode pred televizijskim ekranima, a sadržaj koji na njemu gledaju sve je više upitan. Naime, istraživanja pokazuju kako je u današnjim animiranim filmovima više nasilnih scena nego u akcijskim filmovima. Imajući na umu da djeca do određene dobne granice ne raspoznaju razliku između stvarnosti i fikcije, važno je prilagoditi sadržaj djeci koja ga gledaju. Osim toga, iznimno je važna uloga njihovih roditelja čiji je zadatak pogledati animirani film prije djece ili s njima, kako bi im mogli objasniti zbog čega su se neke situacije odvale te kako nasilje u stvarnom svijetu ne prolazi nekažnjeno.

Većina današnjih animiranih filmova rodno je namijenjena, što se može razaznati već i na njegovom samom početku. Animirani filmovi namijenjeni dječacima obično imaju nasilniju radnju punu akcijskih scena te u glavnoj ulozi dječake ili super junake, dok su obično oni namijenjeni djevojčicama mnogo mirnije tematike i atmosfere, a u glavnoj su im ulozi djevojčice ili princeze.

Za istraživački dio rada provedeno je istraživanje kojim se željela utvrditi količina nasilja i rodna namijenjenost četiriju animiranih filmova: Jan i pirati iz Nigdjezemske, Lego Friends, Maša i medvjed te Doktorica Pliško. Prva dva navedena animirana filma namijenjena su djeci starije predškolske i mlađe osnovnoškolske dobi, dok su druga dva namijenjena mlađoj predškolskoj dobi. Zaključci su istraživanja kako se više nasilnih scena prikazuje u animiranim filmovima koji su orijentirani na dječake (u ovom slučaju Jan i pirati iz Nigdjezemske) te kako se u gotovo svim animiranim filmovima događaju neprimjerene scene koje mogu potaknuti djecu da neki od oblika psihičkog ili fizičkog nasilja prenesu u obitelj ili vrtićku skupinu. Ove se vrste neprimjerenih scena, poput svađa, vike, laganja i sl., događaju u animiranim filmovima namijenjenima starijoj predškolskoj i mlađoj osnovnoškolskoj dobi, stoga se smatra kako bi ta djeca već trebala uvidjeti kako je to pogrešno. Osim toga, ti animirani filmovi na svome kraju daju do znanja kako to nije pravilan oblik ponašanja. Djeca te dobi svakako bi trebala izvući pouku. Važno je napomenuti kako se u animiranom filmu Jan i pirati iz Nigdjezemske većina od nabrojanih scena fizičkog nasilja odnosi na borbu za pravdu. Suprotno tomu, u animiranim filmovima za najmlađi uzrast je bilo uistinu malo, pa čak i ništa, nasilnih scena, što je veoma važno, jer taj uzrast još uvijek nije

sposoban razaznati što je ispravno, a što ne. U pregledanim animiranim filmovima nije bilo puno scena fizičkog nasilja kao klasičnog oblika nasilja koji može štetno utjecati na gledatelje, no potrebno je napomenuti kako to može biti posljedica malog broja odgledanih filmova i epizoda.

Prema svemu navedenom može se zaključiti kako je hipoteza ovoga rada ***U svim odgledanim animiranim filmovima pojavljuju se nasilne scene*** opovrgnuta te kako je važno za daljnja istraživanja pogledati više epizoda većeg broja animiranih filmova.

LITERATURA

KNJIGE:

1. Mikić, K. (2001), *Film u nastavi medijske kulture*. Zagreb: Educa.
2. Miliša, Z., Tolić, M., Vertovšek, N. (2009), *Mediji i mladi – prevencija ovisnosti o medijskoj manipulaciji*. Zagreb: Sveučilišna knjižara.
3. Miliša, Z., Tolić, M., Vertovšek, N. (2010), *Mladi – odgoj za medije – Priručnik za stjecanje medijskih kompetencija*. Zagreb, M.E.P.
4. Šušnjić, Đ. (2004), *Ribari ljudskih duša*. Beograd: Čigoja Štampa.

INTERNET IZVORI:

1. A.K. (2009), *Nasilje u crtanim filmovima potiče agresiju*. Pribavljeno 25. travnja 2017. s https://zadovoljna.dnevnik.hr/clanak/mame_i_bebe/nasilje-u-crtanim-filmovima-potice-agresiju.html
2. Kanižaj, I. (2012), *Je li potrebno nasilje u crtićima?* Pribavljeno 25. travnja 2017. s <http://www.djecamedija.org/?p=1718>
3. N.N. (2011), *Gledanje nasilnih sadržaja na TV-u uzrokuje poremećaje u spavanju kod predškolaca*. Pribavljeno 22. travnja 2017. s <http://klinfo.rtl.hr/djeca-2/predskolci/gledanje-nasilnih-sadrzaja-na-tv-u-uzrokuje-poremecaje-u-spavanju-kod-predskolaca/>
4. Rukavina, Ž. (2017), *Šok u Garešnici: Dječak (5) je uzeo kišobran i skočio s 3. kata*. Pribavljeno 20. travnja 2017, s <http://www.24sata.hr/news/sok-u-garesnici-djecak-5-je-uzeo-kisobran-i-skocio-s-3-kata-520789>
5. Turković, H. (2008), *Animirani film*. Pribavljeno 20. travnja 2017. s <http://film.lzmk.hr/clanak.aspx?id=43>

INTERNETSKIE STRANICE ZA GLEDANJE ANIMIRANIH FILMOVA:

1. <http://www.dailymotion.com/video/x3xjdm7>, pristupljeno 26. travnja 2017.
2. <http://www.sada.rtl.hr/rtl-kockica/lego-friends/161059/>, pristupljeno 26. travnja 2017.
3. <https://www.dailymotion.com/video/x3a3zuc>, pristupljeno 26. travnja 2017.

4. https://www.dailymotion.com/video/x31ptd2_masa-i-medved-epizoda-6-dan-za-dzem_tv, pristupljeno 26. travnja 2017.
5. <https://www.youtube.com/watch?v=OMOaUNb5Rko>, pristupljeno 25. travnja 2017.

STRUČNI ČLANAK:

1. Miliša, Z., Milačić, V. (2010). Uloga medija u kreiranju slobodnog vremena mladih. *Riječki teološki časopis*, 18(2/2010), 571-590.

ZNANSTVENA ISTRAŽIVANJA:

1. Ciboci, L. (2015), Komunikacija odgoja – odgoj komunicira. Emocionalna i medijska pismenost. Od medijskog opismenjavanja do odgovornog roditeljstva. Pristupljeno 20. travnja 2017. s <http://www.udruga-pragma.hr/wp-content/uploads/2015/10/komunikacija-odgaja-odgoj-komunicira.pdf>
2. Kanižaj, I., Ciboci, L. (2007), Kako je nasilje preko medija ušlo u naše domove. Utjecaj, učinci i posljedice nasilja u medijima na djecu i mlade. Pribavljeno 25. travnja 2017 s http://www.matica.hr/media/pdf_knjige/840/djecaMedija%2011.pdf

NOVINE:

1. Đilas, M. (2003), *Gordana Buljan-Flander - osnivačica prvog centra za zlostavljanu djecu u RH*. Nacional br. 374. Pribavljeno 20. travnja 2017. s <http://arhiva.nacional.hr/clanak/13348/gordana-buljan-flander-osnivačica-prvog-centra-za-zlostavljanu-djecu-u-rh>

RJEČNIK:

1. Anić, V. i sur. (2003), *Hrvatski enciklopedijski rječnik*. Zagreb: Novi Liber, str. 1315.

POPIS TABLICA

Tablica 1.: Shvaćanje televizijskog sadržaja do sedme godine.....	5
Tablica 2.: Animirani film Jan i pirati iz Nigdjezemske	14
Tablica 3.: Animirani film Lego Friends	16
Tablica 4.: Animirani film Maša i medvjed	17
Tablica 5.: Animirani film Doktorica Pliško.....	18